

Заросило Володимир Олексійович,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності
Навчально-наукового інституту права ім. Володимира Великого
Міжрегіональної академії управління персоналом;
Євчук Тетяна Володимирівна,
кандидат юридичних наук, доцент Одеської філії
Міжрегіональної академії управління персоналом;
Заросило Віталій Володимирович,
кандидат юридичних наук, викладач вищої категорії
Київського державного коледжу готельного господарства

РОЗВИТОК ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО АПАРАТУ У ПИТАННЯХ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ РОЗПОВСЮДЖЕННЮ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Сучасний світ зіткнувся з таких явищем, яке не може бути подолано в жодній із країн. Пандемія коронавірусу вплинула на всі сфери життя людини, зокрема і на правове забезпечення охорони життя і здоров'я людей. В Україні на сьогодні це явище сприяло виникненню нових юридичних термінів і понять, яких до цього не було. У статті проаналізовано такі терміни, як “карантин людей”, “самоізоляція”, “обсервація”, “обсерватор”, “адаптивний карантин” та “масковий режим”. Доведено, що здебільшого вони правильно визначають ті стани і речі, які ними названі і можуть використовуватися у відповідних нормативних актах.

Ключові слова: правові терміни, введення правових термінів, інфекційні хвороби, карантин, карантин людей, адаптивний карантин, самоізоляція, обсервація, обсерватор, масковий режим.

В Україні, як і у всьому світі, вживають заходи з метою боротьби та протидії коронавірусній хворобі. Пандемія значно змінила життя людей у різних сферах, зокрема й у правовій. Сучасна правова термінологія щодо запобігання і протидії коронавірусній інфекції в Україні ще не стала предметом дослідження теоретиків права і представників суміжних галузей, які досліджують цю проблематику, зокрема медиків, істориків тощо.

Ми не можемо стверджувати, що сформувалася окрема спеціальна галузь правознавства, спрямована на боротьбу з пандемією, але є певні терміни, уведені до законодавства, і деякі з них закріплені в законах чи інших нормативних актах, а окремі наявні безпосередньо зі слів керівників держави та навіть керівників певних територіальних одиниць.

Метою нашої статті є дослідження правових та медичних термінів, які певною мірою впливають на життя і здоров'я громадян, на їх перебування в громадських

місцях, на роботі тощо. Тим більше, що режим перебування в окремих місцях без дотримання вимог, встановлених нормативними актами, може тягнути за собою як адміністративну, так і навіть кримінальну відповідальність.

Питання внесення нових нормативних актів до правової системи в Україні регулюється певною мірою нормативними актами [1, 2]. Водночас у законодавстві не визначено, як нові терміни впроваджуються, як вони мають використовуватися надалі. Серед юристів і мовознавців є певні встановлені закономірності виникнення нових термінів та їх використання в нормативних актах. Підготовлено низку робіт із питань законодавчої техніки та визначення юридичних термінів [3, 4, 5]. Проте на сьогодні юридичні терміни, використовувані в законодавстві України, впроваджувалися досить швидко, адже ситуація диктувала необхідність законодавчого регулювання окремих питань, пов'язаних з охороною життя та здоров'я громадян, негайно. Тому їх упровадження та значення ще не вивчалися.

Якщо проаналізувати законодавчу практику, то більшість термінів, упроваджених у законодавство, мають відповідати таким критеріям: упровадженість, відповідна правова правильність, сутність, стислість і правильність запозичення, якщо таке відбувається, з інших галузей науки та практики [3].

Під упровадженістю, зокрема у цьому випадку, розуміють, що терміни мають визначати те чи інше явище, яке, можливо, й існувало, але не було визначено в правовому змісті, воно визначає явище або діяльність, що має правове значення.

Для прикладу можна взяти такий термін, як “карантин людей”. “Карантин” у багатьох словниках визначається як:

комплекс адміністративних та медичних і санітарних заходів, спрямованих на запобігання масовому поширенню інфекційних хвороб людини, а також на знищення джерел, що викликали інфекцію;

санітарний пункт, який використовується для огляду осіб, суден та товарів, що прибувають із країн чи місцевостей, охоплених епідемією [6].

При цьому немає єдності щодо визначення джерела походження зазначеного терміна. Так, А.В. Гришук стверджує, що поняття “карантин” запозичене з італійської мови (quarantine – сорок днів), автори Тлумачного словника української мови вважають, що цей термін запозичений із французької мови (quarantaine) При цьому тлумачний словник визначає карантин як:

тимчасову ізоляцію хворих або тих, хто з ними контактував, для запобігання поширенню інфекційних захворювань або епідемічних хвороб;

санітарний пункт для огляду та перевірки тварин, осіб, плодів, товарів та інших речей, які прибули з місцевості, де поширені епідемічні хвороби [7].

В Україні зазначений термін почали вживати, відповідно до Закону України від 6 квітня 2000 року “Про захист населення від інфекційних хвороб” [8] та деяких інших нормативних актів [9], які відмінені, як результат, зараз ми маємо досить складну ситуацію у зв'язку з пандемією.

На сьогодні у правовому полі з'явилися кілька нових визначень, пов'язаних із карантинном, які не вживалися раніше. До таких термінів відносяться такі, як “карантин людей” та “адаптивний карантин”.

Їх значення пов'язане з терміном “карантин”, проте вони вживаються вже з іншим значенням, оскільки це викликане подіями, пов'язаними з пандемією.

Зазначені терміни вживаються в офіційних документах. Наприклад, у Роз'ясненні щодо нових обмежувальних заходів на період карантину від 4 квітня 2020 року [10] визначаються спеціальні вимоги до осіб, яким виповнилося 60 і більше років, і використовується термін “карантин людей”. Термін визначає обмеження для людей, яким виповнилося понад 60. Вони мають перебувати в місцях проживання, не відвідувати різні заклади, дотримуватися так званої “фізичної дистанції” [11].

Термін “карантин людей” внесено також до Кодексу України про адміністративні правопорушення, де введено нову статтю.

Термін “адаптивний карантин” також вживається в постанові Кабінету Міністрів України від 20.05.2020 № 392 “Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та етапів послаблення протиепідемічних заходів” [12].

Зазначений термін визначає певні напрями адаптації населення до умов карантину та поступового зменшення відповідних карантинних обмежень, встановлених ще у березні 2020 року, згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 11.03 2020 № 211 [13].

Слід зазначити, що з метою більш чіткого визначення окремих термінів, які ще не вживалися в правовому полі, внесено низку доповнень до законодавства.

Це такі терміни, як “самоізоляція”, “обсерватор” та “обсервація”. Зважаючи на те, що ці терміни іноземного походження, таке роз'яснення зроблено з метою мовної правильності їх уживання.

Термін “обсервація”, тобто “перебування особи, стосовно якої є ризик поширення інфекційної хвороби, в обсерваторі з метою її обстеження та здійснення медичного нагляду за нею” [8], на нашу думку, не є досить вдалим, адже в українській мові є слово “спостереження”, яке може замінити зазначений термін.

Разом з тим його можна трактувати як нагляд за особою, стосовно якої є підозра у поширенні інфекційної хвороби.

У цьому разі можна спостерігати намагання зробити цей термін більш стислим та інформативним [14], але його вживання може допомагати у формуванні специфічних напрямів розвитку правових термінів, пов'язаних з інфекційними захворюваннями.

Похідним від терміна “обсервація” є термін “обсерватор”, який також уведено в законодавство як “спеціалізований заклад, призначений для перебування осіб, які підлягають обсервації, їх обстеження та здійснення медичного нагляду за ними” [8].

Тут ми також спостерігаємо запозичення іноземного терміна від англ. (observe – наглядати, спостерігати). Питання, чи була необхідність у впровадженні такого терміна, є дискусійним.

В українській мові є термін “спостереження”, який міг би використовуватися у цьому випадку.

З одного боку, ми можемо спостерігати певну уніфікацію зазначених термінів із тими, які вживаються у світі під час пандемії, але, з іншого боку, саме поняття

спеціалізований заклад може використовувати для визначення обсерватора. Практика вживання зазначеного терміна покаже його ефективність і правильність.

Наступний термін, який уведено до Закону України “Про захист населення від інфекційних хвороб”, – це “самоізоляція”, тобто “перебування особи, стосовно якої є обґрунтовані підстави щодо ризику інфікування або поширення нею інфекційної хвороби, у визначеному нею місці (приміщенні) з метою дотримання протиепідемічних заходів на основі зобов’язання особи” [8]. Загалом термін “ізоляція” є полісемантичним, і додаток “самоізоляція” свідчить, що така діяльність має здійснюватися самостійно з метою попередження поширення захворювання коронавірусною хворобою.

Значення цього терміна є досить інформативним, у цілому, на нашу думку, він відповідає системі формування юридичних термінів.

Аналіз формування нових термінів показує, що вони запроваджені під впливом пандемії, а швидкість їх упровадження спрямована на збереження життя і здоров’я громадян України.

Слід зазначити, що впровадження зазначених термінів вплинуло на формування окремих змін в інших галузях права. Це стосується адміністративного та кримінального права.

До Кодексу України про адміністративні правопорушення з метою більш чіткого контролю за особами, які знаходяться на самоізоляції та в обсерваторах, унесено статтю 44-3, яка передбачає адміністративну відповідальність за допущення порушень правил щодо “карантину людей, санітарно-гігієнічних, санітарно-проти-епідемічних правил і норм, передбачених Законом України “Про захист населення від інфекційних хвороб”, іншими актами законодавства, а також рішень органів місцевого самоврядування з питань боротьби з інфекційними хворобами” [8].

При цьому зазначимо, що застосування цієї статті передбачає невиконання не тільки вимог Закону України, а й інших актів законодавства, а також рішень органів місцевого самоврядування. Тому працівники Національної поліції, а їхня діяльність передбачає контроль за дотриманням відповідних норм, мають ураховувати у своїй діяльності всі зазначені нормативні акти.

Нині в Україні після введення карантину з’являється ще один термін “масковий режим”. Саме він передбачає проведення спеціальних заходів для зменшення ризику захворювань на інфекційну хворобу.

При цьому питання застосування маскового режиму певною мірою змінювалося. Якщо спочатку запровадження карантинних обмежень заборонялося з’являтися на вулиці без маски, бо це вважалося порушенням, то зараз маски слід носити тільки в місцях, де є скупчення людей, що може призвести до зараження.

Таким чином, питання про введення маскового режиму вимагає більш чіткого визначення. Тим більше, що окремі регіони самі затверджують правила носіння масок як у громадських місцях, так і в інших місцях. Це необхідно враховувати поліцейським та іншим працівникам, які мають слідкувати за дотриманням маскового режиму.

Мабуть, цей термін має бути розтлумаченим також у якомусь нормативному документі.

Внесені зміни також до Кримінального кодексу України, зокрема змінена редакція статті 325 Кримінального кодексу України щодо порушень санітарних правил, а також норм, які стосуються питань запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням [15].

У статті передбачене кримінальне покарання за дії, що спричинили поширення інфекційних захворювань.

На основі викладеного пропонуються такі висновки:

1. У результаті пандемії в українському законодавстві було введено низку термінів, які до цього не використовувалися, проте певною мірою забезпечили проведення карантинних заходів.

2. Зазначені терміни були прийняті досить вчасно, тому що питання обмеження пересування людей заборонено відповідними статтями Конституції України, а їх відсутність могла стати причиною багатьох позовів до судів щодо обмеження прав людини.

3. Введені терміни в основному відповідають тим чи іншим вимогам до термінології, яка вживається в правовому полі в Україні, проте прослідковується запозичення з англійської мови, хоч в українській є відповідні терміни.

4. Дискусійними є питання щодо запозичення зазначених термінів. З одного боку, запозичення є результатом уніфікації всіх термінів та наближення до вимог законодавства Європи, а з іншого, недостатньо виважений підхід та відсутність аналізу термінів, які застосовуються в українській мові.

5. Нині є необхідність більш детального вивчення і насамперед, роз'яснення нових термінів, а також їх застосування. На практиці наявні факти, коли особи, які порушували відповідні вимоги карантинного режиму, були виявлені, стосовно них було складено відповідні протоколи. Проте поліцейські, які складали зазначені протоколи, нечітко визначали сутність правопорушення, у результаті суд відмовив у притягненні зазначених осіб до адміністративної відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до Порядку подання нормативно-правових актів на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України та проведення їх державної реєстрації: наказ Міністерства юстиції України від 15.05.2013 № 883/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0742-13> (дата звернення: 23.04.2020).

2. Про внесення змін до нормативно-правових актів Міністерства юстиції України з питань державної реєстрації нормативно-правових актів: наказ Міністерства юстиції України від 02.08.2007 № 592/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0870-07> (дата звернення: 23.04.2020).

3. Ключко М.І. Юридична термінологія: поняття, особливості Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2009. № 18. С. 148–154.

4. Законодательная техника / отв. ред. Ю. А. Тихомирова. М.: Городец, 2000. 268 с.

5. Грегуль Г. Вимоги до юридичних термінів. Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. 2008. № 4. С. 294–297.

6. Гришук А.В. Військово-політичний енциклопедичний словник: у 2 т. К.: Вид. дім “Румб”, 2008. Т. 1. 432 с.

7. Сучасний глумачний словник української мови: 60 000 слів / за заг. ред. д-ра філолог. наук, проф. В.В. Дубинського. Х.: ВД “ШКОЛА”, 2009. 832 с.

8. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 6 квітня 2000 року № 1645-III Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2000. № 29. Ст. 228.

9. Про затвердження Положення про підрозділи ветеринарної міліції з проведення карантинних ветеринарних заходів: постанова Кабінету міністрів України від 29.03.2002 № 395.

10. Роз'яснення щодо нових обмежувальних заходів на період карантину: Департамент комунікацій Секретаріату Кабінету Міністрів України, опубліковано 04 квітня 2020 року о 14:20. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rozyasnennya-shchodo-novih-obmezhuvalnih-zahodiv-na-period-karantynu> (дата звернення: 23.04.2020).

11. Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету міністрів України від 17.06.2020 № 500.

12. Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та етапів послаблення протиепідемічних заходів: постанова Кабінету міністрів України від 20.05.20 № 392.

13. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: постанова Кабінету міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrm020420ayini-vid-11-bereznya-2020-r-211> (дата звернення: 23.04.2020).

14. *Суперанская А.В., Подольская Н.В., Васильева Н.В.* Общая терминология: вопросы теории. М.: Наука, 1989. 246 с.

15. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 17 березня 2020 року № 530-IX.

REFERENCES

1. Pro vnesennia zmin do Poriadku podannia normatyvno-pravovykh aktiv na derzhavnu reiestratsiiu do Ministerstva yustytzii Ukrainy ta provedennia yikh derzhavnoi reiestratsii. "On amendments to the Procedure for submission of normative legal acts for state registration to the Ministry of Justice of Ukraine and their state registration": order of the Ministry of Justice of Ukraine dated 15.05.2013 № 883/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0742-13> (date of application: 23.04.2020) [in Ukrainian].

2. Pro vnesennia zmin do normatyvno-pravovykh aktiv Ministerstva yustytzii Ukrainy z pytan derzhavnoi reiestratsii normatyvno-pravovykh aktiv. "On amendments to the regulations of the Ministry of Justice of Ukraine on state registration of regulations": order of the Ministry of Justice of Ukraine dated 02.08.2007 № 592/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0870-07> (date of application: 23.04.2020) [in Ukrainian].

3. *Klochko M.I.* (2009). Yurydychna terminolohiia: poniattia, osoblyvosti. "Legal terminology: concepts, features". State building and local self-government. No. 18. P. 148–154. [in Ukrainian].

4. *Zakonodatelnaia tekhnika.* "Legislative technique" / gen. ed. Yu.A. Tikhomirova. M.: Horodets, 2000.268 p. [in Russian].

5. *Hrehul H.* (2008). Vymohy do yurydychnykh terminiv. "Requirements for legal terms". Scientific Bulletin of Kyiv National University of Internal Affairs. No. 4. P. 294–297. [in Ukrainian].

6. *Hryshchuk A.V.* (2008). Viiskovo-politychnyi entsyklopedychnyi slovnyk. "Military-political encyclopedic dictionary": in 2 vols. K.: Publ. House "Rumb". Vol. 1. 432 p. [in Ukrainian].

7. Suchasnyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy. "Modern explanatory dictionary of the Ukrainian language": 60 000 words / general. ed. Dr. Philologist. Sciences, Prof. V.V. Dubynskyi. H.: VD "SCHOOL", 2009. 832 p. [in Ukrainian].

8. Pro zakhyst naseleння vid infektsiynykh khvorob. "On protection of the population from infectious diseases": Law of Ukraine of April 6, 2000 № 1645-III Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VRU). 2000. № 29. Art. 228. [in Ukrainian].

9. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro pidrozdily veterynarnoi militsii z provedennia karantynnykh veterynarnykh zakhodiv. "About the statement of the Situation on divisions of veterinary militia on carrying out quarantine veterinary actions": the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from 03/29/2002 № 395. [in Ukrainian].

10. Roziasnennia shchodo novykh obmezhuvalnykh zakhodiv na period karantynu. Clarification on new restrictive measures for the quarantine period: Department of Communications of the Secretariat of the Cabinet of Ministers of Ukraine, published on April 4, 2020 at 2:20 p.m. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rozyasnennya-shchodo-novih-obmezhuvalnih-zahodiv-na-period-karantynu>

www.kmu.gov.ua/news/rozyasnennya-shchodo-novih-obmezhuvalnih-zahodiv-na-period-karantynu (date of application: 23.04.2020) [in Ukrainian].

11. Pro vnesennia zmin do deiakykh aktiv Kabinetu Ministriv Ukrainy. “About modification of some acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine: the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from 06/17/2020 № 500”. [in Ukrainian].

12. Pro vstanovlennia karantynu z metoiu zapobihannia poshyrenniu na terytorii Ukrainy hostroi respiratornoi khvoroby COVID-19, sprychynenoi koronavirusom SARS-CoV-2, ta etapiv poslablennia protyepidemichnykh zakhodiv. “On the establishment of quarantine in order to prevent the spread of acute respiratory disease COVID-19 caused by coronavirus SARS-CoV-2 in Ukraine, and the stages of easing anti-epidemic measures: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from 20.05.20 № 392”. [in Ukrainian].

13. Pro zapobihannia poshyrenniu na terytorii Ukrainy hostroi respiratornoi khvoroby COVID-19, sprychynenoi koronavirusom SARS-CoV-2. “On prevention of the spread of acute respiratory disease COVID-19 caused by coronavirus SARS-CoV-2 on the territory of Ukraine”: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 11, 2020 № 211. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrm020420ayini-vid-11-bereznya-2020-r-211> (date of application: 23.04.2020) [in Ukrainian].

14. *Superanskaia A.V., Podolskaia N.V., Vasilieva N.V.* (1989). *Obshchaia terminolohiia: voprosy teorii. “General terminology: theory questions”*. M.: Nauka. 246 p. [in Russian].

15. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy, spriamovanykh na zapobihannia vynyknenniu i poshyrenniu koronavirusnoi khvoroby (COVID-19). “On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Aimed at Preventing the Occurrence and Spread of Coronavirus Disease (COVID-19)”: Law of Ukraine of March 17, 2020 № 530-IX [in Ukrainian].

UDC 351.74:(81:61)

Zarosylo Volodymyr,

Doctor of Juridical Sciences, Professor,
Chief of the Department, Interregional Academy
of Personnel Management, Kyiv, Ukraine

Ievchuk Tetiana,

Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor at the Odessa
branch of the Interregional Academy of Personnel Management,
Odessa, Ukraine

Zarosylo Vitalii,

Candidate of Juridical Sciences, Lecturer of the highest category
at the Kyiv State College of Hotel Management,
Kyiv, Ukraine

**DEVELOPMENT OF THE CONCEPTUAL AND TERMINOLOGICAL
APPARATUS IN MATTERS OF PREVENTION AND COUNTERACTION
AGAINST THE SPREAD OF INFECTIOUS DISEASES AND ITS IMPACT
ON THE ACTIVITIES OF LAW ENFORCEMENT AGENCIES**

The modern world is faced with a phenomenon that has not yet been overcome by any country. The coronavirus pandemic has affected all spheres of human life, including the legal protection of human life and health. Currently in Ukraine, this phenomenon has contributed to the emergence of new legal terms and concepts that did not exist before. The article analyzes such terms as “human quarantine”, “self-isolation”, “observation”, “observer”, “adaptive quarantine” and “mask regime”.

© Zarosylo Volodymyr, Ievchuk Tetiana, Zarosylo Vitalii, 2020

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2020.2\(48\).6](https://doi.org/10.36486/np.2020.2(48).6)

Issue 2(48) 2020

<http://naukaipravoohorona.com/>

It has been proved that these terms were adopted rather quickly without proper analysis. Certain of them may be debatable, as the Ukrainian language has relevant notions that define those things or phenomena defined in the legislation. It has been proved that the adoption of these terms was due to lack of time and also possibly with a view to adapting the legislation to European Union norms, or simply without an appropriate analytical approach. The accepted terms are analyzed from the point of view of correspondence of their value to those things and states which they define. This study has also been proven that, in most cases, they correctly identify those states and things that are named by them and can be used in the relevant regulations.

However, some terms are imperfect and need to be clarified. This applies to the term “mask regime”, because at first this term meant wearing masks in all public places, but today, it is only places where many people are present. Thus, law enforcement agencies, in particular, employees of the National Police, are given discrete powers to determine the facts of violation of the mask regime, especially since the legislation stipulates that it can be introduced not only by central authorities but also by local governments.

The disadvantage of introducing these terms is also that their meaning is not always communicated to the population through the media and other forms and methods of information.

Keywords: legal terms, introduction of legal terms, infectious diseases, quarantine, human quarantine, adaptive quarantine, self-isolation, observation, observer, mask regime.

Отримано 10.06.2020